

Mevsimlik Tarım İşçisi Gebe Kadınların Aile Planlamasına Yönelik Tutumların Belirlenmesi

The Determination Of The Attitudes Of Pregnant Women, Seasonal Agricultural Workers, Toward Family Planning

Feray BUCAK¹, Selma KAHRAMAN²

ÖZET

Giriş: Bu araştırma mevsimlik tarım işçisi gebe kadınların aile planlamasına yönelik tutumlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Araştırma örneklemini mevsimlik tarım işçisi olarak Şanlıurfa'ya gelen, haziran, temmuz ve ağustos aylarında gebelik takibi için sağlık ocağına başvuru yapan 163 gebe kadından oluşmuştur. Araştırmanın verileri soru formu ve aile planlaması tutum ölçeği ile toplanmıştır. Verileri SPSS 20 paket programında tanımlayıcı istatistik, ilişki testi olarak mann Whitney U testi kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırma katılan gebe kadınların % 55,1'i 19-28 yaşları arasında, % 69,9'u okuryazar olmadığı görülmüştür. Kadınların eşlerin % 8'i okuryazar olmadığı saptanmıştır. Eşlerin % 55,2'si işsiz olduğu ve aile gelirin % 81,6'sının düşük olduğu belirtilmiştir. Kadınların %52,2'sinin 1-6 kez gebe kaldığı, %50,5'inin 1 kere düşük yaptığını ifade etmiştir. 20 yaş ve daha küçük yaşta ilk defa hamile kalan kadın oranı %71,8 ve iki yıldan kısa bir sürede hamile kalma oranı ise % 63,2'dir. Kadınların % 58,9'unun aile planlaması hakkında bilgisi olduğu, en çok bilinen yöntemlerin hap, enjeksiyon, spiral olduğu görülmüştür. Kadınların diğer yöntemleri hemen hemen hiç bilmediği ve geleneksel yöntem olarak geri çekmeyi bilme oranı % 44,2 olduğu saptanmıştır. Araştırmaya katılan kadınların ölçekten aldıkları genel puan ortalaması $96.7 \pm 11,5$ 'dir. Yaş arttıkça ölçekten aldıkları puanların arttığı saptanmıştır ($p > 0,05$). Evlilik yılı arttıkça toplumun aile planlamasına ilişkin tutumu ve aile planlaması yöntemlerine ilişkin tutum puanlarını azaldığı ancak doğuma ilişkin tutum puanlarının arttığını saptanmıştır ($p > 0,05$). Aile planlamasına yöntemlerine ilişkin tutum puanının eğitim seviyesi yükseldikçe arttığı belirtilmiştir ($p > 0,05$).

Sonuç: Mevsimlik tarım işçisi gebe kadınların aile planlaması yönelik tutumların düşük olduğu ve geleneksel olarak daha çok uygulama yapıldığı belirlenmiştir. Kadınların tutumların yetersiz olduğundan dolayı çok ve sık doğumla sağlığı olumsuz etkilendiği saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Mevsimlik Tarım İşçisi Kadın, Gebelik, Aile Planlaması, Kontraseptif Yöntemler

ABSTRACT

Introduction: This study was carried out, in order to determine the of the attitudes of pregnant women, seasonal agricultural workers, toward family planning as descriptive.

Material and Method: The descriptive study sample consists of 163 pregnant women coming to Sanliurfa as seasonal worker in the months of June, July, and August and applying to community clinic for pregnancy follow. The data of study were collected via questionnaire and attitude scale on family planning, In order to analyze the data, in SPSS package program, as descriptive statistical relationship test, Whitney u test that is non parametric test were used.

Result: 51,5% of the women participating in the study was in the age group of 19 -28, 69.9% of women and 8% of their spouses were illiterate, It was stated that 55.2% of spouses was unemployed and that family income of 81.6% of them was low. It was expressed that 39.3 of the women did not sufficiently benefit from health institutes and 52.4% of them specified that the most important reason to this was economic shortage. It was seen that 71.8% of the women first became pregnant in the age of 20 and less. It was identified that 88.3% of women were pregnant for third and over children; that 87.1% of women aborted 1 to 2; and 76.6% of them made stillbirth. It was determined that in 63.2% of them, the interval between two last pregnancies was less than 2 years. It was seen that 58,9% of the women had information about family planning; that the most known methods were contraceptive pills, injection, and spiral; that they did not almost know the other methods at all; and that the rate of knowing withdrawal, as a traditional method, was 44.2%. The averaged overall scores of women to participating in the study they had from the scale was 96.7 ± 11.5 . It was

¹ Harran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, ŞANLIURFA, feraykabalcioglu@hotmail.com, Orcid:0000-0002-2453-8310

² Harran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, ŞANLIURFA, skahraman1308@gmail.com, Orcid:0000-0002-4486-6629

identified that the score they had from the scale increased, as the age increased ($p > 0.05$). As the time of marriage increased, the attitudinal scores of society about family planning and methods of family planning method decreased, but attitudinal scores about birth increased ($p > 0.05$). It was stated that the attitudinal score about family plan increased, as educational level rose ($p < 0.05$).

Conclusion: It was determined that the attitudes of the pregnant women, seasonal agricultural workers, about family planning were low and more applications were made traditionally. Since the attitudes of women were insufficient, it was identified that it negatively affected the affect with more and often birthing.

Keywords: Seasonal agricultural work, Woman, Pregnancy, Family Planning, Contraceptive Methods.

GİRİŞ

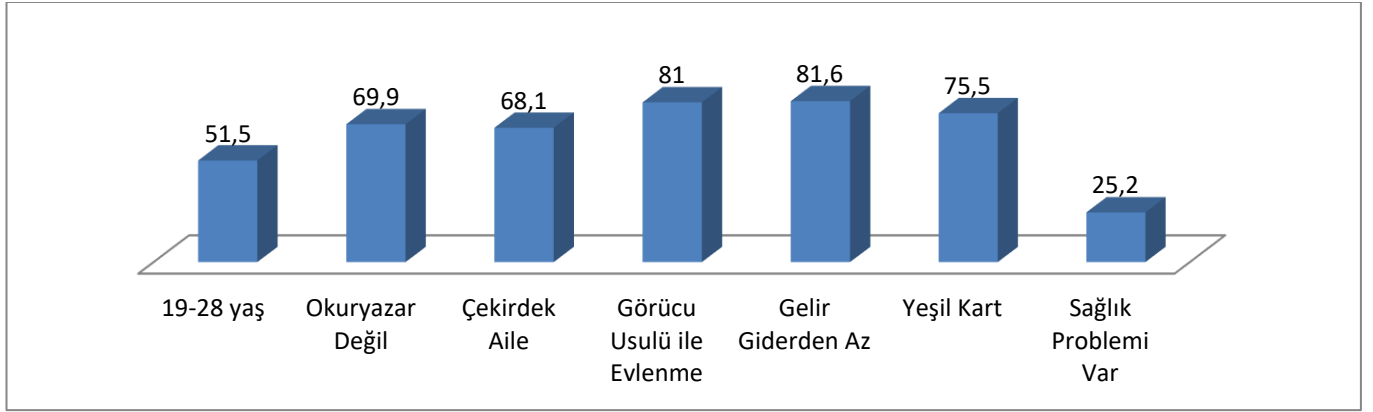
Aile planlaması uygulamalarının ana hedefi, anne ve çocukların sağlıklarını korumak ve sağlık düzeylerini yükseltmektir. Aile planlaması hizmetinin sağlanmasıyla istenmeyen gebelikler önlenecek, yüksek riskli gebelikler azaltarak, anne ve bebek ölümlerini azaltacaktır (1). AP yöntem kullanımını, tercih edilmesini, sürekliliğinin olmasını sağlayan ve etkileyen pek çok faktör vardır (2). Bu faktörlerden biri kadınların yaşam koşullarıdır. Kadınların olumsuz ağır ve zor çalışma koşulları, uygun olmayan yaşam koşulları nedeniyle üreme sağlığı ve obstetrik özellikleri açısından risk altında olan gruplardan biri mevsimlik tarım işçisi (MTİ) kadınlardır. MTİ kadınların sağlıklı ve uygun olmayan koşullarda yaşaması, sağlık hizmetine ulaşamaması, nicelik ve nitelik bakımından yetersiz doğum öncesi bakım hizmeti alması veya alamaması, diğer üreme sağlığı sorunlarının fazla olması, doğum hızının ve toplam doğurganlık hızının ülke ortalaması üstünde olmasının MTİ kadınların öncelikli risk grubu olarak ele alınmasına neden olmakta ve risk grubuna yönelik yapılacak araştırmalar önemli olmaktadır (3-5). MTİ geçimlerini sağlamak için yıl içerisinde belli bir ücret karşılığında birkaç aylığına yöre dışına tek başına ya da aileleri ile göç eden ve sezon bitiminde evlerine geri dönen tarım işçileridir. MTİ'liğinin yoğun yapıldığı illerden biri olan Şanlıurfa il merkezinde 124.630 göçebe mevsimlik tarım işçisi olduğu ve bunların %49.7'sinin kadın olduğu belirtilmiştir. Mevsimlik tarım işçilerinde tekrarlayıcı fiziksel hareketler, stres, tekrarlayıcı ve şiddetli aktiviteler, uzun süreli çalışma, düşük-yüksek sıcaklık, ağır kaldırma, kafa üstünde, omuzda ya da sırtta yük taşıma nedeniyle kas iskelet sistemi ağrı ve yaralanmaları en sık görülen sağlık sorunlarından biridir. Tarımda, kimyasal ve ergonomik riskler, pestisit uygulanması ve maruziyeti önemli tehlikeler oluşturmaktadır. Bu nedenle MTİ kadınlarda menstrüel siklus sorunları düşüklükler, ölü doğumlar ve gebeliğe bağlı sağlık sorunları tarım işçisi olmayan kadınlara oranla daha fazla görülür. Pestisite maruziyet kadınlarda spontan düşüklere neden olmaktadır. Ayrıca tarımda kullanılan kimyasallara bağlı kısırlık, adet düzensizliği, düşük doğum ağırlığı, gelişme geriliği ve doğumsal anomalilerde bildirilmektedir (6,7).

Bu araştırmanın amacı; Şanlıurfa'da mevsimlik tarım işçisi gebe kadınların aile planlamasına yönelik tutumlarını belirlemek bu yöntemleri tercih etme nedenleri ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

MATERYAL VE MEDOT:

Tanımlayıcı nitelikte olan bu araştırma Şanlıurfa'da il merkezinde bir sağlık ocağında gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini mevsimlik işçi olarak çalışılan Haziran – Ağustos 2015 tarihleri arasında sağlık ocağına başvuran, çalışmaya katılmayı kabul eden, evli ve Türkçe konuşabilen 163 gebe kadın oluşturmuştur. Veriler, kadınların sosyo-demografik ve obstetrik özelliklerini içeren soru formu ve Aile Planlaması Tulum Ölçeği (APTÖ) ile toplanmıştır. APTÖ, Örsal ve Kubilay (2006) tarafından geliştirilen, likert tipinde ve 34 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçekteki her bir ifade l'den 5'e kadar puanlanmaktadır. "Tamamen Katılıyorum" yanıtı "1 puan", "Katılıyorum" "2 puan", "Kararsızım" "3 puan", "Katılmıyorum" "4 puan", "Tamamen Katılmıyorum" yanıtı "5 puan" almaktadır. Ölçekte tersine kodlanması gereken ifade bulunmamaktadır. Ölçekten en az 34, en fazla 170 puan alınabilmektedir. Ölçek "Toplumun Aile Planlamasına İlişkin Tutumu", "Aile Planlaması Yöntemlerine İlişkin Tutum" ve "Doğuma İlişkin Tutum" olmak üzere 3 alt boyuta sahiptir. Ölçeğin "Toplumun Aile Planlamasına İlişkin Tutumu" alt boyutu 15 maddeden oluşmaktadır ve bu alt boyuttan en az 15 en fazla 75 puan alınabilir. Ölçeğin "Aile Planlaması Yöntemlerine İlişkin Tutumunun alt boyutu 11 maddeden oluşmaktadır ve bu alt boyuttan en az 11 en fazla 55 puan alınabilir. Ölçeğin "Doğuma İlişkin Tutum" alt boyutunun madde sayısı 8'dir ve bu alt boyuttan en az 8 en fazla 40 puan alınabilir. Ölçeğin alfa korelasyonları ile saptanan iç tutarlık ve homojenlik katsayıları toplam APTÖ için 0.82 olarak bulunmuştur (8).

Çalışmanın uygulanabilmesi için ilgili kurumdan ve çalışmaya katılacak kadınlardan yazılı izin alınmıştır. Çalışmanın verileri haftanın beş günü ve 08:00-16:00 saatleri arasında, yüz yüze görüşme yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde; tanımlayıcı istatistikler ve T testi, Varyans analizi, Mann whitney U testi ve Kruskall Wallis analizi kullanılmıştır.

BULGULAR**Şekil 1- Kadınların Sosyo-Demografik Özellikleri**

Şekil 1’de kadınların sosyo-demografik özellikleri verilmiştir. Buna göre kadınların %51,5’inin 19-28 yaş aralığında, % 69,9’unun okuryazar olmadığı saptanmıştır. Kadınların %68,1’inin çekirdek aileye sahip olduğu, % 81,0’ının görücü usulü ile evlendiği, %81,6’sının aylık gelirlerinin giderlerinden az olduğu belirlenmiştir. Herhangi bir sağlık problem var diyen kadınların oranı % 25,2’dir. Bu sağlık problemlerinden %11,9 oranı ile hipertansiyon birinci sırada iken, % 7,4 ile astım 2., % 4,9 ile diyabet hastalığı 3. Sırada yer almıştır.

Kadınların eşlerinin durumu incelendiğinde; eşlerin % 61,3’ünün 19-30 yaş grubunda olduğu, % 61,3’ünün ilkökul

mezunu olduğu görülmüştür. Kadınların %55,2’sinin eşlerinin işsiz olduğunu ifade etmiştir.

Kadınların %52,2’sinin 1-6 kez gebe kaldığı, %50,5’inin 1 kere düşük yaptığını ifade etmiştir. 20 ve daha küçük yaşta ilk defa hamile kalan kadın oranı %71,8 ve iki yıldan kısa bir sürede hamile kalma oranı ise % 63,2’dir.

Kadınların % 58,9’unun aile planlaması yöntemleri hakkında bilgisi olduğunu, en çok bilinen yöntemlerin hap, enjeksiyon, spiral olduğu görülmüştür. Diğer yöntemleri hemen hemen hiç bilmediği ve geleneksel yöntem olarak geri çekmeyi bilme oranı % 44,2 olduğu saptanmıştır.

Tablo 1-Kadınların Aile Planlaması Tutum Ölçeği (APTÖ)’nden Aldıkları Toplam Ve Alt Boyut Puan Ortalamaları

Aile Planlaması Tutum Ölçeği	X±SS
Toplumun Aile Planlamasına İlişkin Tutumu"	37,6±8,0
Aile Planlaması Yöntemlerine İlişkin Tutum	27,8±3,1
Doğuma İlişkin Tutum	31,2±5,1
Toplam Puan	96,7±11,5

Tablo 1 incelendiğinde; kadınların aile planlamasına ilişkin tutum ölçeği toplam puan ortalamasının 96,7±11,5 olarak hesaplanmıştır. Kadınların alt boyut puan ortalamalarının ise; toplumun aile planlamasına ilişkin tutumundan

37,6±8,0, aile planlaması yöntemlerine ilişkin tutum alt boyutundan 27,8±3,1, doğuma ilişkin tutumdan ise 31,2±5,1 puan ortalamasına sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 2- Kadınların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre APTÖ Ölçeği Puan Ortancaları

Değişkenler	Ortanca	p
Yaş 19-28 yaş 29 ve üzeri	79,37 84,80	0,463
Eğitim Durumu Okur-yazar değil Okur-yazar ve daha üstü	77,62 92,19	0,072
Aile Tipi Çekirdek Aile Geniş Aile	81,35 83,39	0,796
Gebelik Sayısı 1-6 kez 7-17 kez	76,70 85,69	0,221

İlk kez Gebe Kalma Yaşı 19 yaş ve daha küçük 19 yaşından büyük	74,88 89,16	0,054
Aile Planlaması Hakkında Bilgi Durumu Evet Hayır	85,77 75,30	0,162

*Mann Whitney U Testi

Kadınların sosyo-demografik özelliklerine göre APTÖ ölçeği puan ortancaları Tablo 2’de verilmiştir. Buna göre; 19-28 yaş grubunda olan kadınların aile planlaması tutum ölçeği toplam ortancaları 79,87 iken, 29 yaş ve üzeri kadınlarda 84,80 olarak bulunmuştur. Yaş ile ölçek arasındaki istatistiksel fark anlamsız çıkmıştır ($p > 0,05$).

Okur-yazar olmayan kadınların APT ölçeğinden aldıkları puan ortancası 77,62 bulunurken, okur yazar ve daha üstü eğitim durumuna sahip olan kadınlarda 92,19 bulunmuştur ($p > 0,05$).

Çekirdek ve geniş aileye sahip olan kadınların APT ölçeği toplam puan ortancasının birbirine yakın olduğu ve istatistiksel farkın anlamlı olmadığı belirtilmiştir (81,35,83,39, $p > 0,05$).

İlk kez gebe kalma yaşı 19 yaş ve daha küçük olan kadınların APT ölçeğinden aldıkları puan 74,88, 19 yaşından büyük kadınların puanı ise 89,16 çıkmıştır. İlk kez gebe kalma yaşı ile APTÖ arasındaki istatistiksel fark anlamsız çıkmıştır ($p > 0,05$).

TARTIŞMA

Aile planlamasına yönelik tutum, yaş, eğitim düzeyi, bebek sahibi olma ve aile planlaması konusunda bilgi edinme ve kullanma durumları gibi etkenlere göre değişiklik göstermektedir (9-11).

Bu çalışmada, kadınların aile planlamasına ilişkin tutum ölçeği (APTÖ) toplam puan ortalaması 96,7±11,5 olarak hesaplanmıştır (Tablo 1). Ölçekten en yüksek puan 170 aldığı düşününce, kadınların ölçekten aldıkları puan ortalamasının orta seviyede olduğu ve kadınların aile planlaması tutumunun pozitif yönde ancak istendik düzeyde olmadığı söylenebilir. Şanlıurfa’da 2015 yılında kadınlar üzerinde yapılan çalışmada; aile planlaması tutum ölçeği toplam puan ortalamasını 124.20 ± 27.34 olarak bulmuşlardır (12). Başka çalışmalarda APTÖ puan ortalaması, bu çalışmadaki puan ortalamasından daha yüksek bulunmuştur (13-15). Bu çalışmaların hiçbiri gebe kadınlar üzerinde yapılmamıştır. Bu nedenle bu çalışmadan çıkan sonuç önemli ve literatüre katkı veren bir sonuçtur. Gebe kadınların aile planlaması ilişkin tutumlarının düşük olması, doğumdan sonra çok ve sık doğumları getireceğini düşündürmektedir.

Göçebe mevsimlik tarım işçisi ergenlerde yaşam kalitesi ile ilgili yapılan bir çalışmada tarım sektöründe kadınların daha fazla istihdam edildiği ve bu kadınların çoğunun eğitimlerine devam edemedikleri, koşullarının kötü olduğu belirtilmektedir (16). Bu çalışmada kadınların çoğunluğu

genç olması, 1-6 kez arasında gebe kaldığını ve ilk gebeliğini 20 yaşından küçük olduğunu ifade etmiştir. Bu sonuçlar; mevsimlik tarım işçisi kadınların koşullarının her yönden kötü olduğunu ve sağlığı olumsuz etkileyen faktörler olduğunu göstermektedir. Kadınların en yüksek puan aldığı alt boyut doğuma ilişkin tutumdur. Bu sonuç, kadınların doğum hakkında pozitif tutuma sahip oldukları söylenebilir. Böylece sağlıklı doğumların olacağını, koşullarının düzeltileceği düşünürebilir.

Kadınların yaşları arttıkça aile planlamasına ilişkin tutum puanlarının arttığı Tablo 2’de görülmüştür. Ancak istatistiksel olarak anlamlı fark hesaplanmamıştır ($p > 0,05$, Tablo 2). Bu çalışmaya benzer olarak, Tezel ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada kadınların yaşı arttıkça puan ortalaması artmış ancak istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır (10). Yine yurtdışında olan bir çalışmada da benzer olarak Norveç’te 31-45 yaş grubundaki kadınların, 20-30 yaş grubundaki kadınlara göre aile planlamasına karşı tutumlarının olumlu olduğunu belirtmektedir (17). Bu sonuçların tam tersi olarak; Şanlıurfa’da yapılan çalışmada; 17-34 yaş grubundaki kadınların APTÖ puanlarının (108.93 ± 36.85), 35 ve üstü yaş grubundaki kadınların puanından (92.10±34.91) yüksek olduğu ($p < 0,05$) bulunmuştur (12). Apay ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada benzer sonuçlar elde edilmiştir (13). Bu çalışmadan çıkan bu sonuç; gebe kadınların yaşı arttıkça aile planlamasına ilişkin tutumun pozitif yönde değiştireceğini düşündürmektedir.

Yaşla ilgili bu araştırmadan çıkan başka bir sonuç ise; ilk gebeliğini 19 yaşında ya da daha küçük yaşayan kadınların APTÖ puan ortancasının 74,88, 19 yaşından daha büyük gebe kalan kadınların ise 89,16 olduğu saptanmıştır (Tablo 2, $P > 0,05$). Ülkemizde 2013 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırmaları (TNSA) verilerine göre 15-19 yaşları arasındaki adölesanların %5’i doğurganlık özelliği göstermiştir (18). Türkiye Kadın Sağlığı Araştırması 2014’de ilk evlilik yaş ortalamasını 20, ilk gebelik yaş ortalaması ise 21 olarak belirtilmektedir (19).

Adölesan gebeliklerin %95’i gelişmekte olan ülkelerde görülse de gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için risk oluşturmaktadır. Erken yaşta ilk evliliğini gerçekleştiren kadınlarda erken yaşta gebe kalma durumu da olasıdır. (18-20). Bu bilgiler bu araştırmadan çıkan sonucu desteklemektedir. Çünkü bu araştırmadaki kadınların %52,2’sinin 1-6 kez gebe kaldığı görülmüştür.

Kadınların eğitim düzeyi arttıkça aile planlamasını ilişkin tutum puanlarının arttığı görülmüştür (Tablo 2, $p > 0,05$). Aynı şekilde kadınların aile planlamasına ilişkin bilgisi olan kadınların bilgisi olmayan kadınlara göre APTÖ puan ortancasının daha yüksek bulunmuştur. Bu sonuç

araştırmaya katılan kadınların eğitim düzeyi, bilgi seviyesi arttıkça aile planlamasına karşı tutumlarının da olumlu yönde geliştiğini göstermektedir. Yapılan çalışmalarda kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe aile planlaması yöntemi kullanma oranlarının da arttığı belirtilmektedir (13,14,15,21,22). TNSA 2013'de kadınların eğitim düzeyleri yükseldikçe aile planlaması yöntemi kullanım oranlarının yükseldiğini belirtmiştir (10). Benzer şekilde Apay ve arkadaşlarının (2010) (13), Altıparmak ve Adıgüzel'in (2006) (14), Şimşek ve arkadaşlarının (2003) (23), Çayan ve Karaçam (2013) (24) çalışmalarında, eğitim düzeyi yükseldikçe aile planlaması yöntemi kullanım oranlarının yükseldiği belirtilmektedir. Bu sonuçlar bize kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe onlara verilen eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin daha anlaşılır, kullanılabilir olduğunu düşündürmektedir.

Gebe kadınların aile tiplerine göre aile planlaması tutumlarına bakıldığında; çekirdek ve geniş aileye sahip olan kadınların hemen hemen aynı puan aldıkları ve aile planlamasına ilişkin tutumu etkilemediği görülmüştür (Tablo 2, $p>0,05$). Şanlıurfa'da yapılan çalışmada ise çekirdek aile yaşayan kadınların APTÖ puan ortalamalarının, geniş ailede yaşayan kadınlara göre daha yüksek olduğu bulunmuştur ($p<0,05$). Ayaz ve Efe'nin (25) çalışmasında aile tipinin aile planlaması tutumunu etkilemediği saptanmıştır. Bu çalışmada geniş ailedeki kadınların puanları daha yüksek olması, bölgenin kültüründe aile büyüklerinin özellikle kayınvalidenin kararlarda etkili olması, geniş ailede yaşayan kadınların diğer kararlarda olduğu gibi aile planlaması konusunda da bağımsız karar vermesini ve tutumunu etkilediği düşünülmektedir. Bu çalışmada 1-6 kez arasında gebe kalan kadınların APTÖ puan ortancasının 76,70 olduğu, 7-17 kez arasında gebe kalan kadınların ise 85,69 puan aldığı hesaplanmıştır (Tablo 2, $p>0,05$). Altıparmak ve Adıgüzel'in (2006) çalışmasında bu araştırmaya benzer sonuçlar görülmüştür. Altıparmak ve Adıgüzel'in (2006) çalışmasında gebelik, doğum, yaşayan çocuk sayısı arttıkça yöntem kullanma ve özellikle de modern yöntem kullanma oranı artmaktadır (14). Bu sonuçta literature ters düşmektedir. Literatüre göre; gebelik ve çocuk sayısı yüksek olanlarda APTÖ puanlarının düşük olduğu görülmektedir. Bu sonuç Apay ve arkadaşlarının çalışması (2010) ile benzerlik göstermektedir (13). Tezel çalışmasında doğum sayısı arttıkça APTÖ puan ortalamalarının anlamlı şekilde azalmıştır (10). Ortalamaların yüksek çıkması aile planlaması tutumlarının kadınların doğurganlık davranışlarına olumlu yansıtıldığını düşündürülebilir.

KAYNAKLAR

1. Gül H., Yalçınoğlu N., Atlı C. Z.: Türkiye'de Çalışma Yaşamında Kadının Konumu ve Sorunları; TAF Prev Med Bull 2014;13(2):169-176
2. Saka G, Ertem M, İçlin E. Diyarbakır Doğum Evi Hastanesinde Doğum Yapan Gebelerde Risk Faktörleri. Perinataloji Dergisi, 2001; 9(2): 110-5).
3. Arcury TA, Quandt SA. Delivery Of Health Services To Migrant And Seasonal Farmworkers. Annu Rev Public Health. 2007; 28: 345-363. Goldberg RL, Janssen S. Reproductive Hazards, Agriculture Medicine A Practical Guide. 2006; 492-50.
4. Şimşek Z, Koruk İ, Yentür Doni N. An Operational Study On Implementation Of Mobile Primary Healthcare Services For Seasonal Migratory Farmworkers. Matern Child Health, 2012; 16: 1906-1912
5. Ayhan S. (2016) Şanlıurfa'da Mevsimlik Tarım İşçisi Kadınların Kullandıkları Aile Planlaması Yöntemleri, Tercih Nedenleri Ve Etkileyen Faktörler. T.C. Harran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa.
6. Şimşek Z, Koruk İ, Yentür Doni N. An Operational Study On Implementation Of Mobile Primary Healthcare Services For Seasonal Migratory Farmworkers. Matern Child Health, 2012; 16: 1906-1912.
7. Naidoo S, London L, Burdorf A, Naidoo R, Kromhout H. Spontaneous Miscarriages And Infant Deaths Among Female Farmers In Rural South Africa. Scand J Work Environ Health, 2011; 37(3): 227-236. 75.).
8. Örsal Ö, Kubilay G. Aile Planlaması Tutum Ölçeği Geliştirilmesi. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2007;15(60): 155-164.
9. Yaz S, Efe Ş Y (2009). Family planning attitudes of women and affecting factors. J Turkish-German Gynecol Assoc; 10: 137-41
10. Tezel A, Gönenç İ M, Akgün Ş ve ark. (2015). Kadınların aile planlamasına yönelik tutumları ve etkileyen faktörler. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi; 18 (3): 181-188.
11. Gharaibeh M K, Oweis A, Shakhathreh FM, Froelicher ES (2011). Factors associated with contraceptive use among Jordanian Muslim women: implications for health and social policy. J Int Women's Studies;12(3):168-184.
12. Gözükar F, Kabalcıoğlu F, Ersin F (2015). Şanlıurfa İlinde Kadınların Aile Planlamasına İlişkin Tutumlarının Belirlenmesi. Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi; 12 (1):9-16.
13. Apay S E, Nazik E, Özdemir F, Pasinlioğlu T (2010). Kadınların aile planlamasına ilişkin tutumların belirlenmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi; 13 (3): 1-7.
14. Altıparmak S, Adıgüzel Z (2006). Manisa'da yaşayan 15-49 yaş grubu evli kadınlarda aile planlaması yöntemleri ile ilgili bilgi, tutum ve davranışları; kırsal alan örneği. Türkiye Klinikleri Jinekoloji ve Obstetri Dergisi 20(3): 142-149.
15. Şen TA, Erbek N (2002). Afyon ilindeki evli kadınların aile planlaması hakkında bilgi düzeyleri. Sağlık ve Toplum 12(4): 73-78.

16. Havlioğlu S, Koruk İ (2013). Göçebe mevsimlik tarım işçisi ergenlerde yaşam kalitesi düzeyi ve sorun davranışları. *Türkiye Halk Sağlığı Dergisi*; 11(1): 11-22.
17. Abedi, A. Knowledge, Attitude and Practice survey of Family Planning among South Asian Immigrant women in Oslo, Norway. Faculty of Medicine, University of Oslo, Master Thesis 2010, Oslo.
18. TNSA (Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Ankara, Türkiye 2013; syf: 72.
19. T.C Sağlık Bakanlığı Sağlık Araştırmaları Genel Müdürlüğü, Türkiye Kadın Sağlığı Araştırmaları. Ankara, 2014.
20. Çınar N., Hıra S. (2017). Adölesan Annelik. *Journal of Human Rhythm*, S. 3(1), s. 15-19.
21. J Mao (2006). Knowledge, Attitude and Practice of Family Planning: A Study of Tezu Village, Manipur (India). *The Internet Journal of Biological Anthropology*; 1(1).
22. Gupta V, Mohapatra D, Kumar V (2016). Family planning knowledge, attitude, and practices among the currently married women (aged 15–45 years) in an urban area of Rohtak district, Haryana. *International Journal of Medical Science and Public Health*; 5(4):627-632.
23. Şimsek Z, Kurçer MA, Ersin A ve ark. (2003). Şanlıurfa Tıfındır sağlık ocağı bölgesindeki 15-49 yaş arası evli kadınların aile planlaması yöntemleri hakkında bilgileri ve yöntem kullanımını etkileyen faktörler. *Sağlık ve Toplum* 13(1): 75-80.
24. Cayan A, Karaçam Z (2013). Factors concerning the attitudes of married women toward family planning in Aydın, Turkey: A cross-sectional study. *Iran J Nurs Midwifery Res*; 18(4):323-8.
25. Ayaz S, Efe ŞY (2009). Family Planning Attitudes of Women and Affecting Factors. *Journal Turkish German Gynecol Assoc*; 10: 137-41.